

MÜNİS

ye daha yakın olduğu görülmektedir. Divanından yapılan seçmeler Özbekistan'da birçok defa basılmıştır (*Tanlangan Eserler*, Taşkent 1957; *Saylanma*, Taşkent 1980). Şiirlerinden bazı örnekler *Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi*'nde yer almaktadır (XV, 162-164). Şeyh Süleyman Buhârî, *Lugat-ı Çağatay*'ında (İstanbul 1298) Münis'in birçok beytini şâhid olarak kullanmıştır. Münis'in ölümüyle eksik kalan *Ravzatü's-safâ* tercümesi yeğeni Âgehî tarafından tamamlanmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Başlangıcından Günümüze Kadar Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi: Özbek Edebiyatı II, Ankara 2000, XV, 161-164; Abdülkadir, "XIX-uncu Asır Türkistan Şair ve Tarihçilerinden Şir Mehmet Munis", *AYB*, II/13 (1933), s. 17-20; Yu. Bregel, "Mu'nis", *EP* (Fr.), VII, 575; a.m.f., "Âgahî", a.e.: *Suppl.* (Fr.), I, 46; "Âgehî, Muhammed Rızâ", *DİA*, I, 449; Mehmet Saray, "Hive Hanlığı", a.e., XVIII, 170.

İSMÂİL YİĞİT

MÜNİS el-MUZAFFER

(مونس المظفر)

Ebû'l-Hasen Münis el-Muzaffer
(ö. 321/933)

Türk asıllı Abbâsi kumandanı.

Muhtemelen 231 (845-46) yılında doğdu. Abbâsi Halifesi Mu'tazid-Billâh'ın memlûklerinden. 267'de (880-81) Zenc isyanının bastırılmasında görev aldı. 287'de (900) sâhibü's-şurtatî'l-asker (ordugâhın asayişinden sorumlu kumandan) tayin edildi. Müktefî-Billâh döneminde görevinden alınarak Mekke'ye sürgüne gönderildi. Muktedir-Billâh hilâfete gelince Münis'i Bağdat'a çağırıp kendisine geniş yetkiler verdi. Münis, bazı kumandanlarla kâdi ve kâtiplerin Muktedir'i tahttan indirip İbnü'l-Mu'tezz'i halife ilan ettikleri isyanın ertesi günü çoğu saray gulâmlarından oluşan taraftarlarının başında harekete geçerek isyancılara karşı üstünlük sağladı. Yalnız bir gün oturabildiği tahtını bırakıp kaçmak zorunda kalan İbnü'l-Mu'tez saklandığı yerde yakalanarak öldürüldü. Bu olay, Münis'in Halife Muktedir ve annesi Şağab nezdindeki itibarını daha da arttırdı. 296-297 (909-910) yıllarında Bizans üzerine yaz seferlerine gönderildi. İkinci seferinden dönüşünde Fars'taki isyanı bastırma görevlendirildi. Bu yıllardan itibaren vezir tayinlerine müdahale etmeye başladı. 301-302'de (914-915) Mısır'a saldıran Fâtîmî ordularını geri püskürttü. 303 (916) yılında el-Cezîre'de ayaklanan Hüseyin b. Hamdân b. Hamdûn'u, ertesi yıl Azer-

baycan'da isyan eden Yûsuf b. Ebû's-Sâc'ı itaat altına aldı. 306'da (918) Fâtîmî saldırısına karşı Mısır'ı savunmak üzere bu ülkeye gitti. Daha sonra Yûsuf b. Ebû's-Sâc'ı Erdebîl'de esir alıp Bağdat'a götürdü (307/919-20). Ardından yine Mısır'a saldıran Fâtîmî ordusunu ağır bir yenilgiye uğrattı. Bu başarısından dolayı kendisine halife tarafından "Muzaffer" lakabı verildi (Ebû Bekir es-Sûlî, s. 224).

Vezir İbnü'l-Furât el-Âkûlî'nin üçüncü vezirliği sırasında sürgüne gönderilip öldürülmesinde (312/924) önemli rol oynayan Münis el-Muzaffer bu tarihten itibaren sarayın kontrolünü tamamen ele geçirdi. Bazı tarihçilerin ifadesine göre halife gibi davranmaya başladı. Emrindeki 9000 kişilik birliğiyle Bağdat'ta en güçlü kumandan olan Münis 315'te (927) Karmatîler'e karşı Bağdat'ı başarıyla savundu. Halife 316 (928) yılında onun teklifiyle İbn Mukle'yi vezir tayin etti. İbn Mukle ile Münis liderliğinde hareket eden Türk kumandanları arasındaki dayanışma ve kumandanların yönetimi bütünüyle ele geçirmeleri halifenin Münis'in aleyhine dönmesine yol açtı. Bu sırada vezirin görevden alınması halife ile Münis arasındaki anlaşmazlığın artmasına sebep oldu. Mesele, Münis'in de onayladığı bir şahsın vezirliğe getirilmesiyle geçici olarak çözüldü. Ancak Münis'in Bizans seferine çıkacağı sırada halife tarafından tertiplenen bir suikastla öldürüleceği söylentisinin yayılması ortamı bir anda gerginleştirdi. Haberin asılsız olduğunun anlaşılmasından sonra sefere çıkan Münis, Rakka'da iken emirü'l-ümerâlik görevinden alınıp yerine halifenin dayısının oğlu Dinever ve Hulvân hâkimi Hârûn b. Garîb'in getirileceğini öğrenince hemen Bağdat'a döndü ve görevine devam etti (317/929). Aynı yıl Muktedir-Billâh tahtından indirilip yerine Kâhîr-Billâh getirildi. Fakat Münis iki gün sonra Muktedir'i tekrar tahta çıkardı. Bu dönemde vezir tayini yüzünden halifeyle yine arası açılan Münis 320'de (932) ordusunun başında Musul'a gitti, Hamdânî emirlerini yenerek şehri ele geçirdi. Dokuz ay burada kaldıktan sonra yeni katılımlarla güçlenen ordusunun başında Bağdat üzerine yürüdü. Bağdat dışında Şemmâsiye'de yapılan savaşta Halife Muktedir öldürüldü (27 Şevval 320 / 31 Ekim 932). Münis onun yerine oğlu Ebû'l-Abbas Ahmed'i halife yapmak istiyordu. Ancak birlikte hareket ettiği Ebû Ya'kûb İshak b. İsmâil en-Nevbah'tın muhalefeti üzerine Kâhîr-Billâh'ı tekrar halifelik tahtına oturttu. Bir süre sonra Kâhîr'in kendisi ve arkadaşları aleyhine

bir komplo hazırlığı içinde olduğunu öğrenince onu tahttan indirip yerine Müktefî-Billâh'ın oğlu Ebû Ahmed'i halife yapmak için harekete geçti. Bu amaçla arkadaşlarıyla gizli bir toplantı yaptı. Fakat daha erken davranan Kâhîr-Billâh'ın adamları tarafından düzenlenen bir suikast sonucu öldürüldü (Şâban 321 / Ağustos 933).

Önceleri emirü'l-cüyûş, daha sonra emirü'l-ümerâ lakabını kullanan Münis, Abbâsi yönetimine fiilen hâkim olan kumandanların en meşhurlarından olup kazandığı nüfuz bakımından öncekileri geride bırakmıştır. Emirü'l-ümerâlik görevinin kurumsallaşmasıyla bu makama gelen kumandanlar onu taklit ederek halifeleri emir altına almışlardır. Münis el-Muzaffer çağdaşı Münis el-Hâzin ile (Münis el-Fahl) karıştırılmamalıdır.

BİBLİYOGRAFYA :

Kindî, *el-Vülât ve'l-kuğât* (Guest), s. 273-274, 277-278; Taberî, *Tarih* (Ebû'l-Fazl), IX, 140-143, 149; Ebû Bekir es-Sûlî, *Kısmün min aĥbârî'l-Muktedir-Billâh el-Abbâsi* (nşr. Halef Reşid Nu'mân), Bağdad 1999, bk. İndeks; Mes'ûdî, *Mürûcû'z-zeheb* (Abdülhamîd), IV, 310-311, 313; Arîb b. Sa'd, *Şılatü Tarihî't-Taberî* (Taberî, *Tarih* [Ebû'l-Fazl], XI, içinde), s. 32-36, 66-68, 72-78, 104-109, 136-138; ayrıca bk. İndeks; İbn Miskeveyh, *Tecâribü'l-ümem*, I, bk. İndeks; Hilâl b. Muhasin es-Sâbî, *el-Vüzerâ* (nşr. Hasan ez-Zeyn), Beyrut 1990, bk. İndeks; İbn Hallikân, *Vefeyât*, III, 76; V, 19; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, XV, 56-57; D. Sourdel, *Le vizirat 'abbâside de 749 à 936*, Damas 1959-60, bk. İndeks; Tevfik Sultân el-Yûzbekî, *el-Vezâre: Neş'etühâ ve tetavvürühâ fi'd-Devletü'l-Abbâsiyye*, Bağdad 1390/1970, s. 167, 172, 178-189, 211-213; H. Kennedy, *The Prophet and the Age of the Caliphates*, London 1986, s. 189-190, 193-195, 313-314; H. Bowen, "Mu'nis al-Muzaffar", *EP* (İng.), VII, 575.

İSMÂİL YİĞİT

MURÂBAHA

(المرا بحة)

Alış fiyatı veya maliyet üzerine belli bir kâr ilâvesiyle yapılan bir tür güvене dayalı satış sözleşmesi anlamında fıkıh terimi.

Sözlükte "artma, kâr, ticarî kazanç" anlamındaki ribh kökünden türeyen ve "kazandırma, kâr hakkı tanıma" mânasına gelen murâbaha terim olarak bir malın alış fiyatı veya maliyeti üzerine belirli bir kâr konarak satılmasını ifade eder (burada mufâale babının müşareket anlamı taşımadığı hakkında bk. Muhammed b. Abdullah el-Harâşî, V, 171). Fıkıhta bey' akdi satım parasının (semen) belirlenmiş şekli açısından iki ana grupta incelenir. Semen,